

Sisäministeriö
Poliisiosasto

Lausuntopyyntö SMDno-2019-1052

Maahanmuutto-osaston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi

Poliisiosasto on pyytänyt maahanmuutto-osastolta lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi. Esitysluonnoksessa ehdotetaan tehtäväksi Schengenin tietojärjestelmän (SIS) käyttöä koskevissa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksissa (EU) 2018/1860, (EU) 2018/1861 ja (EU) 2018/1862 edellytetyt muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettaviksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia. Ehdotetut muutokset koskevat tietojen saamista Euroopan unionin yhteisistä tietojärjestelmistä terrorismirikosten ja vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä henkilötietojen luovuttamista Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin.

Maahanmuutto-osasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa. Maahanmuutto-osastolta on nimetty valmistelija hankkeen valmisteluun ja maahanmuutto-osaston näkemykset on otettu huomioon nyt käsiteltävänä olevassa esitysluonnoksessa.

Biometriset tiedot

Esitysluonnoksessa todetaan, että kansallisessa lainsäädännössä tietojen sallituille käsittelytarkoituksille asetetut edellytykset rajoittavat biometristen tietojen luovuttamista SIS-järjestelmään, koska SIS-asetuksissa mahdollistetaan tietojen käyttö niiden alkuperäisestä keräämis- ja tallentamistarkoituksesta poiketen myös lainvalvontatarkoitukseen. Perustuslakivaliokunnan biometristen tietojen käyttötarkoitussidonnaisuutta koskeva lausuntokäytäntö huomioiden (esimerkiksi PeVL 14/2009 vp, s. 4, PeVL 47/2010 vp, s. 3–4) maahanmuutto-osasto kannattaa esitysluonnoksessa omaksuttua lähestymistapaa.

Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kieltei-

Lausunto

SM2032239

13.11.2020

00.00.01.00.00

SMDno-2019-1052

sesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta voidaan tällöin tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt hyväksyttävänä sitä, että sormenjälkitiedot olisivat yleisesti käytettävissä poliisin operatiivisissa tehtävissä. Perustuslakivaliokunta on ulkomaalaislain muuttamista koskevassa lausunnossaan (PeVL 47/2010 vp, s. 4) pitänyt säätämisyjärjestyskysymyksenä, että ulkomaalaislain 131 §:n perusteella kerättyjen sormenjälkien käyttäminen rajoitetaan vain niiden keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen. Tällainen tarkoitus voi valiokunnan mukaan sinänsä liittyä myös tarkasti määriteltyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen, mutta ainoastaan siinä laajuudessa kuin tällä toiminnalla on kiinteä yhteys alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Perustuslakivaliokunta on myös tuoreemmassa ulkomaalaislain 131 §:n muuttamista koskevassa lausunnossaan pitänyt käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista säätämisyjärjestyskysymyksenä (PeVL 51/2018 vp, s. 14). Maahanmuutto-osaston näkemyksen mukaan kolmansien maiden kansalaisista kansallisiin tietokantoihin kerättyjä biometrisiä tietoja ei tule käyttää tallennettaessa tietoja SIS-järjestelmiin. Perustuslakivaliokunta painotti käyttötarkoitussidonnaisuuden huomioimista myös valtioneuvoston kirjelmää Schengenin tietojärjestelmän muuttamisesta koskevassa lausunnossaan (PeVL 13/2017 vp, s. 5—6).

Maahanmuutto-osasto painottaa, että biometriset tiedot ovat luotettavin tapa tunnistaa SIS-järjestelmään rekisteröidyt henkilöt. Niillä on siten merkitystä SIS-järjestelmän toimivuuden ja sillä tavoiteltavien vaikutusten kannalta. Tämän vuoksi maahanmuutto-osasto pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin vaihtoehtoisia tapoja kerätä biometriset tiedot niistä henkilöistä, joista tosiasiallisesti tallennetaan SIS-asetusten mukaisia kuulutuksia SIS-järjestelmään.

SIS-asetusten sanamuodot poikkeavat esimerkiksi Eurodac-asetuksesta (EU N:o 603/2013, joka velvoittaa suoraan keräämään sormenjäljet ja siirtämään ne Eurodac-järjestelmään. SIS-asetuksissa biometriset tiedot eivät lukeudu kuulutuksen tekemisen edellyttämiin vähimmäistietoihin, mutta ne ovat tietoja, jotka jäsenvaltion tulisi tallentaa järjestelmään, mikäli ne ovat saatavilla. Jatkovalmistelussa olisi hyvä arvioida, olisiko poliisin mahdollista kerätä ulkomaalaislain (301/2004) 205 §:n 4 momentin mukaisen maasta poistamista koskevan päätöksen tiedoksiannon yhteydessä henkilöltä tämän biometriset tiedot ja tallentaa ne suoraan SIS-järjestelmään esitysluonnoksessa poliisin henkilötietolakiin (616/2019) ehdotetun 27 §:n mukaisesti. Tällöin ulkomaalaislain henkilötuntemerkkejä koskevaan 131 §:ään tulisi lisätä uusi momentti, jossa säädettäisiin tietojen keräämisestä SIS-asetusten mukaisia palauttamista ja maahantulo-kieltokuulutuksia varten. Näitä tietoja ei tallennettaisi poliisin rekisteriin, vaan ne tallennettaisiin suoraan SIS-järjestelmään.

Nykyisen SIS-järjestelmän evaluaatioissa Suomea on kehoitettu lisäämään kuulutuksiin myös henkilöiden biometriset tiedot. Toisaalta SIS-asetusten sanamuodon ei voi katsoa velvoittavan keräämään biometrisiä tietoja erikseen tätä tarkoitusta varten. Jatkovalmistelussa olisi syytä vielä arvioida, onko perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden mahdollista säätää kansallisesti biometristen tietojen keräämisestä SIS-järjestelmää varten, jos SIS-asetukset eivät tähän suoraan velvoita.

Lausunto

SM2032239

13.11.2020

00.00.01.00.00

SMDno-2019-1052

Biometriasäätelyn kokonaisarvion tarve

Unionin yhteisiin tietojärjestelmiin (EES, ETIAS, VIS, Eurodac, ECRIS-TCN ja SIS) tullaan jatkossa keräämään hyvin laajasti kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden henkilötietoja mukaan lukien biometrisiä tietoja. Näissä tietojärjestelmissä on usein myös mahdollistettu tietojen käyttö muuhun kuin alkuperäiseen keräämistarkoitukseen. Maahanmuutto-osasto pitää tärkeänä, että nykyisten kansallisten kolmansien maiden kansalaisten biometrisiä tietoja sisältävien rekisterien tarve ja niitä koskevan säätelyn sisältö arvioitaisiin kokonaisuutena uudelleen.

Maahanmuutto-osasto tuo esiin, että henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa (615/2020) ei uudistettu biometrisiä tietoja koskevia säännöksiä, koska niiden arvioitiin olevan niin laaja kokonaisuus, että uudistus tulisi toteuttaa omana hankkeenaan. Tämän vuoksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki ei sisällä sormenjälkiä vastaavaa säätelyä biometrisen kasvokuvan käsittelystä. Biometrisen kasvokuvan käyttöala laajenee tekniikan kehittyessä, joten on tärkeää saattaa myös niitä koskeva säätely ajan tasalle. Poliisin henkilötietolain uudistuksen yhteydessä on huomioitu biometristä kasvokuvaa koskeva säätely ja sitä sovelletaan poliisin rekisteriin tallennettaviin ulkomaalaislain 131 §:n mukaisiin ulkomaalaisen henkilötuntemerkkeihin. Biometrinen tietojen käsittelylle asetettujen edellytysten tulisi olla yhtenevät, eikä edellytysten tulisi riippua siitä, mihin rekisteriin henkilön tiedot on tallennettu. Maahanmuutto-osasto pitää tärkeänä, että biometrisen kasvokuvan käsittelyä koskevat säännöt päivitetään pikimmiten.

Ylijohtaja Minna Hulkkonen

Asiantuntija Anu Polojärvi

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 13.11.2020 klo 17:30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.